

Klemen KOCJANČIČ
Obramboslovni raziskovalni center
Fakulteta za družbene vede, UL

Susana Ferreira
**Human Security and Migration
in Europe's Southern Borders**
Palgrave Macmillan, Cham 2019,
211 str., 74,89 EUR
(ISBN 978-3-319-77946-1)

Pričujoča knjiga temelji na doktorski disertaciji Susane Ferraira, ki je doktorirala na španskem *Instituto Universitario General Gutiérrez Melado*. Inštitut, ki je del *Universidad Nacional de Educación a Distancia*, je bil ustanovljen leta 1997 na pobudo španskega obrambnega ministrstva z namenom akademskega raziskovanja na področju miru, varnosti in obrambe.

Od prihoda več kot milijona beguncev in migrantov iz Afrike, Bližnjega vzhoda in Azije na evropsko celino, ki se je pričel leta 2015, je vprašanje migracije postalo eno najbolj žgočih družbenih in političnih vprašanj, še posebej na področju varnosti znotraj (držav) Evropske unije. Migrantski val je razkril razdeljenost držav EU glede (ne)sprejemanja prebežnikov, solidarnostne pomoči do drugih držav (enakomerna porazdelitev slednjih po vseh državah) kot tudi glede človekovih pravic.

Avtorica ugotavlja, da je doseganje iskanje rešitve za migracijsko krizo potekalo predvsem v iskanju praks za nadzor migrantov, ki vodijo v obvladovanje mobilnosti ljudi (znotraj EU), medtem ko bi moral biti

večji poudarek na celoviti, večdimenzionalni migracijski strategiji. Pri tem se tudi sprašuje, če bi se EU morala bolj posluževati predhodnega odvračanja (*deterrence*), kot tudi kako najti pravo razmerje med nadzorom in upravljanjem migracij brez poseganja v človekove pravice migrantov. To tezo razvija na podlagi preučevanja razmer v dveh sredozemskih državah (Italiji in Španiji), ki sta bili med najbolj izpostavljenimi državami EU v prvi fazi migrantske krize. Na podlagi različnih ukrepov (tako na regionalni, bilateralni in meddržavni ravni) sta razvili lastne strategije obvladovanja migrantske krize, ki so se izkazale za dokaj uspešne, saj se je pozneje migrantski val preusmeril na t.i. balkansko pot.

V prvem delu avtorica predstavi različne pristope do (globalnega) obvladovanja migracije (*migration governance*) v dobi globalizacije, predvsem na mednarodni ravni.

Nadalje se Ferreira posveti vprašanju migracije z vidika varnostnega vprašanja oz. tveganja. Po koncu hladne vojne je svet postal vse bolj odprt in s tem se je tudi vprašanje varnosti pospešeno preselilo z državne na mednarodno raven, še posebej zaradi vse bolj pogostih naddržavnih groženj, kot so terorizem, trgovina z drogami ter tihotapljenje ljudi. Pristop treh d-jev – diplomacija, razvoj in obramba (*diplomacy, development and defence*) – pri tem ni bil uspešen, kot tudi ne dodatek četrtega d-ja, tj. demokracije. Mednarodni kriminal, ki ogroža mednarodno varnost, hkrati predstavlja neposredno nevarnost

za nacionalno varnost, ki je še vedno primat moderne države. Država je odgovorna za zagotavljanje ozemeljske celovitosti države, varovanja prebivalstva ter nacionalnih interesov pred (zunanji)mi grožnjami in agresijo. V sodobnem svetu pa je ločnica med nacionalno in mednarodno varnostjo vse bolj zabrisana.

Sem sodijo tudi migracije, ki so »eden izmed glavnih fenomenov enaindvajsetega stoletja in eden najmanj predvidljivih dejavnikov človekovega obnašanja« (str. 32). V luči varnostnih ved so lahko migranti varnostna grožnja iz naslednjih vidikov: ogrožajo odnose med državo izvora in ciljno državo, so politična grožnja oz. varnostna grožnja v ciljni državi, so grožnja prevladujoči kulturi oz. identiteti, predstavljajo družbeni in ekonomski problem za ciljno državo, so inštrument ogrožanja proti državi izvora, tudi na splošno predstavljajo grožnjo človeški varnosti.

Četrto poglavje je namenjeno pregledu vprašanju (državnih) meja v okviru mednarodnega (pravnega) sistema ter kako se obravnavajo in ohranjajo v dobi človeške mobilnosti. Meje predstavljajo »obvezni del mednarodnega sistema in bodo ostale nujne za globalni sistem v prihodnje« (str. 54). Zato je potrebno razviti tudi (večstopenjsko) varovanje meja, ki so izpostavljene petim glavnim kategorijam groženj (terorizmu, azilu, tihotapljenju ljudi, tihotapljenju stvari oz. surovin ter splošnemu kriminalu), na tak način, da je nadzor nad pretokom ljudi, kapitala, dobrin in storitev v skladu z zakonodajo države. Pri tem

pa je treba odvracati tiste, ki hočejo kršiti te družbene (pravne) norme, a na tak način, da so spoštovane splošne človekove pravice.

V nadaljevanju avtorica predstavi politiko in prakse glede migracij znotraj Evropske unije, pri čemer poudari, da obseg in kompleksnost migracijskih valov »predstavlja ogromne izzive za EU in države članice ter da upravljanje le-teh krepi zaskrbljenost glede varnosti, suverenosti in integracije« (str. 69). Predstavljeni sta zakonodajna zgodovina EU na tem področju ter tudi pravna ureditev za legalne migracije v EU. Vzpostavitev schengenskega območja, ki zagotavlja prost pretok znotraj (večine) držav članic EU (in nekaterih pridruženih držav), je sicer zbrisala fizične meje med državami, zunanje migracije pa so ogrozile zunanje meje schengenskega območja. Integrirano upravljanje meja (*integrated border management*) naj bi zagotovilo sodelovanje vseh držav v schengenskemu območju glede upravljanja in nadzora meja prek sodelovanja in usklajevanja praks ter izmenjavo informacij med različnimi organizacijami. To upravljanje je bilo institucionalizirano leta 2004 z ustanovitvijo Frontexa, evropske agencije za mejno in obalno stražo. Pomembno vlogo pri nadzoru meja ima tudi Eurosur, panevropski nadzorni sistem, ustanovljen leta 2013, ki omogoča dostop do informacij na lokalni in državni ravni glede nelegalnega dogajanja na zunanji meji EU (od ilegalnih prehodov do kriminalnega dogajanja).

Mehki trebuh Evrope je vedno

---

predstavljalo Sredozemlje in tudi v enaindvajsetem stoletju to območje pomeni eno največji varnostnih groženj, predvsem glede vidika ilegalnih migracij iz afriško-bližnjevzhodnih obal na evropsko celino. Že pred izbruhom migrantske krize leta 2015 je bil razvit večdimenzionalni pristop do upravljanja migracij v Sredozemlju, ki zajema nadzor meja, diplomacijo, obveščevalno dejavnost, azilno politiko ter sporazume s tretjimi državami. Ta pristop je bil po izbruhu arabske pomladi popolnoma ohromljen predvsem zaradi samega obsega migrantskega valu, ki je dosegel evropsko celino.

Medtem ko je Španija od Afrike ločena s Sredozemskim morjem, pa zaradi določenih geografskih značilnosti vseeno predstavlja eno najbolj zaželenih in najlažje dostopnih ciljnih držav za migrante iz Afrike. Prejšnja »priljubljena« destinacija so bili španski Kanarski otoki, že v desetletju pred letom 2015 najbolj pogosta postaja za (ilegalni) vstop v Evropo (predvsem preko Senegala, Mavretanije in Maroka). Po arabski pomladi so bile bolj pod pritiskom španske enklave na afriški celini (Ceuta in Melilla), kjer so leta 2015 zabeležili skoraj 12.000 ilegalnih migrantov. Tretja pot na špansko ozemlje vodi čez Gibraltarsko ožino, katero migranti prečkajo na neprimernih in prezasedenih čolnih (brez zaščitne opreme – plavalnih jopičev, ponavadi so neplavalci) ter brez navigacijske opreme in pomorskih izkušenj. Italija na drugi strani geografsko ni tako blizu Afriki kot Španija in nima enklav, zato

pa ima več kot pet tisoč kilometrov dolgo pomorsko mejo ter številne otoke, ki so cilj migrantov (predvsem iz Tunizije, Libije in Egipta). Leta 2014 so v Italiji zabeležili prihod več kot 170.000 migrantov preko morja.

Avtorica nato prestavi napore obeh omenjenih držav (ter EU) glede zaščite in varovanja (pomorske) meje v Sredozemlju, tako z optronskim kot radarskim nadzorom. Že leta 2013 je Italija sprožila operacijo *Mare Nostrum*, ki je usmerjena k reševanju migrantov kot tudi identifikaciji in pregledu migrantov, boju proti tihotapcem in preprečevanju zapustitve severnoafriške obale ilegalnim migrantom. Obe državi sta povečali proračun za nadzorne mejne sisteme, podpisali sporazume s tretjimi državami (tako državami izvora kot tranzitnimi državami) ter si prizadevali za proces eksteralizacije. Najpomembnejša sporazuma v tem času sta bila med Španijo in –Marokom ter Italijo in Libijo, ki sta v zameno za sodelovanje v preprečevanju ilegalnih migracij zagotavljala lažjo legalno migracijo ter investicije v afriške države. Zaradi razlike med ekonomsko razvitostjo španskih enklav in maroško regijo pomenu enklavi pomemben gospodarski vir (in cilj) za Maročane, s tem pa tudi cilj za migrante. A ker enklavi nista del schengenskega območja, so migranti »ujeti« v enklavi, kar pomeni pritisk na prebivalstvo na majhnem območju.

Na koncu avtorica meni, da je strategijo upravljanja migracij potrebno zasnovati na dveh temeljih: na ekonomskem in humanitarnem. Strategija bi morala upoštevati sposobnost

---

držav (EU) za sprejem določenega števila migrantov (na podlagi potreb držav in profila migrantov) na podlagi ocene tveganja, zmožnosti in gospodarstva. Vseeno meni, da bi politika morala biti fleksibilna in ne bi smela temeljiti le na matematičnih izračunih. Predlaga, da bi morali zmanjšati motivacijo in razloge za migracije (preko sporazumov s tretjimi državami) ter najti ravnotežje med upravljanjem migracijskega pritiska na meje EU z varovanjem zunanje meje. Ferreira zagovarja stališče, da je »EU

dolžna sprejemati nabor usmeritev za zagotovitev upravljalne migracijske strategije, ki varuje dostojanstvo migrantov in njihove človekove pravice; natančneje, pristop do spoprijemanja in preprečevanja nadaljnjih humanitarnih kriz na ozemlju EU, z zagotavljanjem splošnih pravic migrantov« (str. 194). To naj bi dosegli s sprejetjem minimalnih standardov (pravnih, političnih in družbenih), do katerih bi bili upravičeni migranti, pri čemer bi ohranjevali strategijo regulacije in nadzora migracij.